
Kyrkomötet Organisationsutskottets betänkande 2015:8

Sammanläggningar av församlingar och pastorat

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2015:70, i vilken det efterfrågas ett uppdrag till kyrkostyrelsen att i samråd med stiftens göra en utvärdering av de sammanläggningar av församlingar och pastorat som skett sedan år 2000. Utskottet delar motionärens uppfattning att det är viktigt att utvärdera gjorda sammanläggningar, liksom även delningar av församlingar och pastorat. Mot bakgrund av att det på många håll pågår förändringsprocesser som nyligen initierats anser dock utskottet att det är för tidigt att ge kyrkostyrelsen ett sådant uppdrag som efterfrågas. Utskottet föreslår därför att motionen avslås.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2015:70.

Motionens förslag

Motion 2015:70 av Margareta Andersson, Utvärdera sammanläggningar av församlingar och pastorat

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att i samråd med stiftens göra en utvärdering av de sammanläggningar av församlingar och pastorat som skett sedan år 2000.

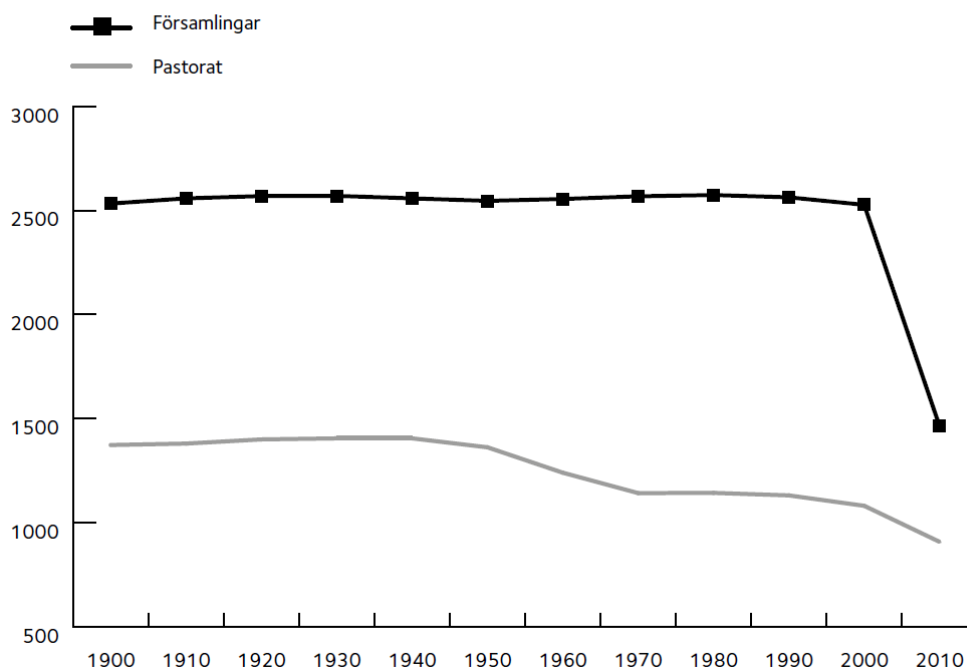
Bakgrund

I betänkandet *Närhet och samverkan* (SKU 2011:2) lämnas en ingående redogörelse över framväxten av Svenska kyrkans lokala organisation och struktur, från medeltiden och framåt. Det framgår bl.a. att under 1900-talets 100 år minskade antalet församlingar i Svenska kyrkan med 0,6 procent, från 2 533 till 2 517. Redan under 2000-talets tio första år minskade dock antalet församlingar dramatiskt, med 40,3 procent, från 2 517 till 1 467. Diagrammet nedan ger en sammanfattande bild av de ändringar som har skett i församlings- och pastoratsindelning sedan år 1900. Det framgår tydligt att det efter år 2000 har skett en påtaglig trendförändring i fråga om församlingsindelningen. Kurvan för ändringar i pastoratsindelningen ser mycket annorlunda ut. Det är fråga om en minskning i båda fallen men år 2000 markerar inget påtagligt trendbrott vad gäller pastoratsindelningen utan det är snarast en naturlig fortsättning på det som gällt sedan mitten av 1900-talet. (SKU 2011:2 s. 162 ff.)

I och med relationsändringen mellan kyrkan och staten år 2000 blev frågor om församlingsindelningen en inomkyrklig angelägenhet. Före år 2000 var det i första hand Kammarkollegiet och i vissa fall regeringen som beslutade om ändringar i för-

samlingsindelningen. Utgångspunkten för de nya inomkyrkliga bestämmelserna var att på sikt skapa en för Svenska kyrkan mer ändamålsenlig struktur i indelningshänseende än den dåvarande. (SKU 1998:4 s. 197) Det ansågs viktigt att införa vissa kriterier för en församling, något som dessförinnan saknats. Kriterierna, som utarbetades av Teologiska expertgruppen, togs in i tre punkter i kyrkoordningens 37:e kapitel Ändringar i indelningen, 2 §. Punkterna rörde 1) minimikrav på veckovis gudstjänstfirande, 2) krav på minst ett invigt kyrkorum och 3) krav på förekomst av företroendevalda. I andra stycket angavs att en församling som inte uppfyller dessa kriterier vid särskilda skäl fick undantas från en indelningsändring. Idag återfinns dessa kriterier, med i huvudsak motsvarande innebörd, i 37 kap. 3 § kyrkoordningen. Sedan den 1 januari 2014 gäller dock för församlingar som ingår i ett pastorat att kravet på gudstjänstfirande är kopplat till vad som anges i församlingsinstruktionen.

Ändringar av antalet församlingar och pastorat 1900–2010

(SKU 2011:2 s. 163)

Den 1 januari 2015 fanns 1 365 församlingar i Svenska kyrkan och 258 pastorat.

I Strukturutredningens (SKU 2011:2) uppdrag låg att göra en inventering av det utvärderingsmaterial som ett antal stift låtit ta fram över 2000-talets indelningsändringar. Med utgångspunkt i befintligt material skulle utredningen överväga behovet av en samlad utvärdering ur olika aspekter av strukturförändringarna under 2000-talet. Till det som särskilt borde uppmärksammas hörde dels genomförandet av strukturförändringar och deras betydelse för demokrati och delaktighet, dels strukturförändringarnas betydelse för gudstjänst- och församlingsliv och dels strukturförändringarnas betydelse för ekonomi och administration. I strukturutredningens bilagedel finns som bilaga 2 en sammanställning av utvärderingsmaterialet med följande rubriker.

- Stiftens policy och utredningar om indelningsändringar
- Sammanläggningseffekter på medlems- och verksamhetsutvecklingen bland Svenska kyrkans församlingar 1995–2008
- Ekonomiska perspektiv på sammanläggningar
- Utjämningsseffekt från sammanläggningar

- Ändringar i den lokala indelningen och könsfördelningen bland kyrkoherdar m.m.
- Förändring av antalet förtroendevalda under 2000-talet
- Utvärderingar från stiftet

O 2015:8

Utifrån tillgängligt material fann Strukturutredningen det inte nödvändigt att göra ett motsvarande arbete. Som sammanfattande slutsats angav utredningen följande.

För vårt arbete med Svenska kyrkans struktur på lokal nivå finns inte några entydiga resultat från de omfattande indelningsändringarna av det slaget att de kan läggas som en grund för våra förslag. Att indelningsändringar i sig inte synes spela någon avgörande roll för utvecklingen av församlings- och gudstjänstliv kan ändå vara ett viktigt resultat.

(SKU 2011:2 s. 170 ff.)

Frågan om församlingssammanläggningar behandlades av kyrkomötet 2010 (O 2010:4 *Större rättssäkerhet vid församlingssammanläggningar*, motion 2010:54). Motionärerna önskade att en stiftsstyrelsens beslut i ett indelningsärendet skulle kunna bli föremål för överklagande, men kyrkomötet avslog motionen.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2015:70.

Utskottet delar motionärens uppfattning att det är viktigt att utvärdera gjorda sammanläggningar. Utskottet vill emellertid i sammanhanget också erinra om att det sker delningar av församlingar och att förutsättningarna för detta kraftigt förändrades genom kyrkomötets strukturbeslut 2012. Enligt vad utskottet erfarit pågår, på många håll, alltfjämt diskussioner om hur dessa nya möjligheter ska utnyttjas. Utskottet menar att en samlad utvärdering av gjorda sammanläggningar bör genomföras tillsammans med en utvärdering av genomförda delningar. Utskottets uppfattning är att det ser mycket olika ut runt om i stiftet, inte minst gällande förekomsten av utvärderingar på stiftsnivå av indelningsändringar. Eftersom ändringar i indelningen alltid medför faktiska förändringar i de församlingar och pastorat som berörs, är det enligt utskottets mening mycket viktigt att stiftet i sin tillsyns- och främjande-roll utvärderar och analyserar vad gjorda förändringar inneburit. Inte minst är tillsyn gällande de anställdas arbetsmiljö och de förtroendevaldas roll samt församlingarnas upplevelser av gjorda förändringar viktig. Det handlar ytterst om att kontinuerliga följa huruvida gjorda förändringar varit till gagn för församlingarnas förmåga att utföra den grundläggande uppgiften.

Mot bakgrund av att det inom många stift fortfarande pågår ändringsprocesser rörande indelningen och att dessa nyligen initierats, menar utskottet att det är för tidigt att ge kyrkostyrelsen ett sådant uppdrag som motionären efterfrågar. Motionen bör därför avslås.

Uppsala den 23 september 2015

På Organisationsutskottets vägnar

Torgny Larsson, ordförande

Maria Adeteg, sekreterare

Beslutande: Torgny Larsson, ordförande, Louise Callenberg, Claes Block, Aina Andersson, Anton Härder, Per Lindberg, Irma Carlsson, Maj-Lis Aasa, Olle Reichenberg, Kåge Johansson, Tomas Jansson, Birgit Kullingsjö, Bella Aune, Irene Oskarsson och Bo Hanson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Cecilia Clausen, Roberth Krantz, Sven Gunnar Persson, Birgitta Wrede, Stefan Aro, Johnny Lilja, Britt Kilsäter, Märta Brita Forsberg Svensson, Karin Forsell, Elsa Christersson och Ingrid Skäremo.

Biskoparna Johan Dalman och Sven-Bernhard Fast har deltagit i utskottets överläggningar.